Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 12 (3527) Варшава, 23 березня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Юрій Рейт

Петро Андрусечко

Представники меншини отримали державні нагороди України. с. 2

«Після слів ненависті завжди є ворожі дії». с. 3

Шевченківські святкування. с. 8-11

ISSN 027-8254
12
9 770027 825252

Фото з фейсбук-сторінки Посольства України у Польщі

eprasa.pl b312687260

ТЕМА НОМЕРА

Павло ЛОЗА

Представники меншини отримали державні нагороди України

Указом президента України лідера Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів Української Народної Республіки у Варшаві Юрія Рейта та кореспондента «Ґазети виборчої» Петра Андрусечка, який також є автором статей для нашого тижневика, відзначили українськими державними нагородами.

Подія відбулася 12 березня під час робочого візиту до Варшави заступника керівника Офісу президента України Ігоря Брусила, який вручив українські державні нагороди разом із послом України в Польщі Василем Боднаром.

Указами президента України Володимира Зеленського від 26 лютого 2025 року представників української меншини нагороджено «за вагомий особистий внесок у зміцнення міждержавного співробітництва, підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, популяризацію української держави у світі».

Юрія Рейта відзначено орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня.

«У цей час хочу згадати гурт людей. Ваша стійкість поглядів про минуле, стратегічне інвестування в майбутнє давали мені силу й упевненість щодо реалізації починів, корисних для чергових поколінь українців: будування іміджу України у світі, допомога у розвитку державотворчих, а водночас європейських стандартів у всіх сферах функціонування незалежної, демократичної України та побудови добросусідських польсько-українських відносин. Слава Україні – Героям Слава!» – написав після події в українському посольстві Юрій Рейт, який прибув туди зі своїми онуками Анастасією та Симеоном.

Сьогодні Юрій Рейт очолює Громадську ініціативу з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві. Завдяки їй та зусиллям українця за останні роки відновлено, зокрема, поховання вояків УНР на Українському військовому цвинтарі у Каліші в районі Щипйорно та на Православному кладовищі у варшавському районі Воля.

Проте на цьому його діяльність не завершується, бо Юрій Рейт є також членом ради правління варшавського фонду Uniters, що допомагає Україні від 2014 року.

Для багатьох Юрій Рейт відомий як довголітній діяч української меншини у Польщі. У 1989-1990 роках він обіймав посаду заступника голови Українського суспільно-культурного товариства, а після – його обрано першим головою Об'єднання українців у Польщі на період 1990-1996 років. У 90-ті був президентом Європейського конгресу українців, членом Української всесвітньої координаційної ради та низки інституцій, громадських комітетів та ініціатив, які, серед іншого, проводили навчання для спеціалістів з України, приймали поранених з Майдану Незалежності на лікування у Варшаві у 2014 році чи працювали для зближення Польщі та України.

За свою діяльність і працю він був відзначений українськими та польськими державними нагородами.

Нагадаємо, що орден князя Ярослава Мудрого має п'ять ступенів. Орденом V ступеня, який отримав Юрій Рейт, зазвичай нагороджують відомих спортсменів, правозахисників, релігійних діячів, письменників, бізнесменів, науковців, котрі є громадянами інших країн або особами без громадянства. Ця українська державна нагорода є найвищою серед тих, що можуть отримати не громадяни України.

Додамо, що у 2023 році цю відзнаку присуджено іншому представнику української меншини – Олександру Бачику, почесному консулу України в Перемишлі.

Своєю чергою **Петра Андрусечка** було нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня.

Петро Андрусечко закінчив факультет етнології та культурної антропології Університету імені Адама Міцкевича у Познані. У 2003 році на історичному факультеті того ж університету захистив докторську дисертацію на тему «Національна ситуація в Україні після розпаду СРСР на підставі польської й української преси» і здобув ступінь доктора гуманітарних наук у галузі етнології. Відтоді співпрацював із різними виданнями, а його тексти вже близько 20 років з'являються і в «Нашому слові». Він є головним редактором «Українського журналу» для українців Чехії, Польщі та Словаччини, що виходить українською мовою.

Петро Андрусечко співпрацює з низкою польських медіа. Зокрема, пише для видання «Ґазета виборча», на сторінках якого повідомляв про події київського Майдану під час Революції Гідності у 2013-2014 роках, початок російської агресії у Криму та його анексію, війну на сході України. Саме у 2014 році він отримав нагороду «Журналіст року» за версію Grand Press «за репортажі з України, у яких детально описував події з різних поглядів, а також за професіоналізм, знання та мужність, за матеріали з місць, куди не кожен міг би дістатися».

Крім подій в Україні, журналіст висвітлював також протести у Білорусі, серед іншого, для видання «Outriders».

Як уже було зазначено, тривалий час Петро Андрусечко співпрацює з «Нашим словом». Понад десять років пише для нас із Києва, де мешкає. На шпальтах тижневика читачі газети можуть побачити його аналітичні матеріали про польсько-українські відносини й глобальну політику щодо України, події в українській державі та репортажі з місця бойових дій.

Орден «За заслуги» III ступеня, яким нагороджено Петра Андрусечка, присуджують, щоб відзначити осіб за видатні заслуги в економічній, науковій, соціально-культурній, військовій, державній, громадській та інших сферах суспільної діяльності. Цим орденом можуть бути нагороджені іноземні громадяни та особи без громадянства.

Під час події в Посольстві України у Варшаві, крім представників української громади, відзнаки отримали теж почесний консул України в місті Ряшів у 2003-2021 роках Єжи Кшановський (орден «За заслуги» I ступеня посмертно) і надзвичайний повноважний посол Литовської Республіки в Україні (2021-2024 роки) і Польщі Вальдемарас Сарапінас. ●

eprasa.pl b312687260

Григорій СПОДАРИК

«Після слів ненависті завжди є ворожі дії»

Прінтскрін з відео засідання

Сеймова комісія нацменшин 6 березня розглянула інформацію омбудсмена про скарги й заяви щодо дискримінації національних та етнічних меншин у 2023-2024 роках. Її представив заступник речника громадянських прав Адам Кшивонь.

За цей період надійшло 45 звернень та 228 повідомлень, пов'язаних із випадками дискримінації, насильства чи ворожнечі за національною ознакою. Більшість із них стосувалися іноземців, але деякі також польських громадян, котрі належать до меншин. Найпоширенішим випадком була дискримінація ромської громади, представники якої змушені через це жити в складних умовах. Багато проблем охоплюють право на освіту. У 2022 році відбулося скорочення субсидії на понад 40 мільйонів злотих на вивчення німецької як мови меншини, що призвело до зменшення навчальних годин з 3 до 1. Омбудсмен неодноразово вказував Міністерству національної освіти, що така ситуація суперечить конституції, міжнародним стандартам і закону про меншини. Повні години було відновлено у вересні 2024 року, але наслідки щодо погіршення знання німецької мови буде важко компенсувати. Наразі вже є перші судові рішення про відповідальності Фонду державного майна у цій справі. Омбудсмен також виявив відсутність прозорості в процедурі подання заяв на навчання мовами національних меншин і відсутність відповідних процедур, якщо учень бажає звільнитися з таких уроків. Було порушено питання про доступ до підручників та навчальних матеріалів.

«Тут повідомили про особливі недоліки представники словацької та української громад. Ми звернулися до Міністерства освіти з проханням представити вжиті та заплановані дії з цього приводу», – сказав Адам Кшивонь. У доповіді проаналізовано теж питання щодо права на парламентське представництво. У 2024 році група депутатів подала заяву до Конституційного суду, ініціатори якої вказують на неконституційність зниження виборчого бар'єру для комітетів, зареєстрованих національними меншинами. Омбудсмен ініціював провадження з цього приводу, проте, щоб висловити протилежну позицію, оскільки таке зниження, на його думку, не суперечить конституції.

Під час дискусії Григорій Купріянович, представник української громади та співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин, зазначив, що всі виступи речника мають важливе значення. Річ у тім, що коли самі меншини висловлюють свою позицію, то її часто ігнорують. Інша ситуація, якщо омбудсмен говорить про ті самі проблеми й наводить юридичні аргументи.

«Це набагато ефективніше», – наголосив Григорій Купріянович. Співголова також аргументував необхідність продовжити систематичні зустрічі меншин та омбудсмена, котрі розпочалися у 2023 році. Це дозволяє усувати нові проблеми одразу, щойно вони з'являються, та продовжувати роботу над розв'язанням тих, що існують.

У обговоренні також взяла участь Анна Татар, голова товариства «Ніколи знову», яке вже 30 років працює з проблемою мови ворожнечі. Реальність, яку спостерігають в організації, – набагато менш оптимістична, ніж картина, представлена у звіті омбудсмена. Анна Татар, серед іншого, повідомила, що соціологічні дослідження показують, що симпатії до українців – мігрантів і біженців – у Польщі знижуються.

«Цього року вперше негативні почуття переважають над позитивними. 38% респондентів відповідають, що відчувають небажання, а 30% – симпатію. Ще два роки тому ці пропорції були протилежними», – розповіла голова товариства. За її словами, очевидно, що в цьому винні не українці, які приїхали до Польщі, а антиукраїнська пропаганда. Вона запитала, чи планує омбудсмен дії у відповідь на ці зауваження. Анна Татар також поцікавилася, чи помічає він проблему нападів, побиття, образ і переслідувань у школах, багато з яких зафіксовано в «Коричневій книзі», яку веде товариство. Ще однією проблемою, на котру вказала активістка, є дії політиків, що пропагують ненависть, як у випадку депутата Артура Шалабавки. Він опублікував фотографію темношкірого чоловіка в контексті расових упереджень.

«Інші депутати також публікували фотографії невинних темношкірих людей з коментарями, що їхній наплив заливає Польщу. Ці люди йшли, сиділи або пили воду – і більше нічого не відбувалося. Така агресивна пропаганда завжди бере своє. Після слів ненависті завжди є ворожі дії», – зазначила Анна Татар. Вона зауважила також, що на сьогодні немає дня, щоб ЗМІ не говорили про банди іноземців чи банди зі Сходу. Такі явища трапляються, і служби над ними працюють. Однак варто замислитися, що принесе постійне пропагандистське оприлюднення цих фактів.

На кінець дискусії речник підсумував, що кількість скарг на ґрунті ненависті залишилася більш-менш на тому ж рівні, оскільки в попередні три роки їх було 60.

«В абсолютних цифрах – це небагато. Але це не означає, що масштаб проблеми невеликий», – вважає Адам Кшивонь. Відповідаючи на поставлені лідеркою товариства «Ніколи знову» питання, він зауважив, що повноваження омбудсмена у сфері кримінального провадження обмежені. Основні інструменти тут належать правоохоронним органам, а омбудсмен своїми діями може контролювати діяльність таких структур і робить це. ●

eprasa.pl b312687260

Про українську вишивку на IV едиції «Місяця краків'янок»

Краківський гурток Об'єднання українців у Польщі запрошує 29 березня об 11:00 на особливу зустріч для жінок «Польська та українська вишивка: від традиції до сучасності». Подія відбудеться в рамах IV едиції «Місяця краків'янок». Як зазначають співорганізатори події – гурток ОУП у Кракові, учасники можуть розраховувати на «захопливу подорож у світ орнаментів – їхнє значення та відмінності у двох культурах».

Під час зустрічі, яка триватиме 3-4 години, відбудеться практичний майстер-клас для початківців, де буде змога навчитися основних технік вишивання та кожен створить власний маленький візерунок.

«Це чудова нагода не лише навчитися вишивати, а й відчути зв'язок поколінь та культур. Приєднуйся», – запрошують на захід краківські діячі ОУП.

Вартість участі у події – 60 злотих, реєстрація обов'язкова. Посилання на реєстраційну форму розміщено на фейсбук-сторінці події («Польська та українська вишивка/ Polska i ukraińska sztuka haftu»).

Зустріч проходитиме за адресою: ul. Komandosów 18, Kraków.

Лекція «Злочин у Сагрині '44 – боротьба з міфами»

Українське товариство з Любліна запрошує 23 березня на сімнадцяту зустріч із циклу українознавчих лекцій «Люблінські читання». Вона буде присвячена одній із найдраматичніших подій в історії українського православного населення Холмщини в роки Другої світової війни – злочину в Сагрині. Тоді, 10 березня 1944 року, від рук формувань Армії Крайової та селянських батальйонів загинуло кількасот православних українців.

Лекцію «Злочин у Сагрині'44 – боротьба з міфами» читатиме доктор Маріуш Сава. Під час зустрічі відбудеться презентація його нової книжки «Pociski jak paciorki różańca. Armia Krajowa i Bataliony Chłopskie wobec Ukraińców w Sahryniu i innych wsiach powiatu hrubieszowskiego 9–10 marca 1944 roku».

Учасники лекції зустрінуться за чаєм після літургії, що починається о 9-й у парафіяльній церкві Православної парафії святого Петра (Могили) в Любліні (ul. Dolińskiego 1).

Організаторами виступили Українське товариство, Православна парафія святого Петра (Могили) в Любліні, Люблінський інститут православної культури, Інститут розвитку освіти й науки «Знання».

Нове українське місце на культурній мапі Торуня

Ідеться про Українську бібліотеку, яка працює при Польсько-українському домі в Торуні. Нею опікується фундація «Добро для добра». Організатори проєкту зазначають, що це перша подібна ініціатива в регіоні, спрямована на популяризацію української літератури, побудову мостів між двома культурами та підтримку інтеграції місцевої громади.

Новостворена бібліотека, завдяки своєму головному благодійнику – фундації «Studio Foudation» з Женеви, пропонує понад 1000 книг українською мовою. У колекції читачі знайдуть художню, репортажну, історичну та дитячу літературу. Бібліотека містить також двомовні книги (польсько-українські) та книги сучасних авторів, зокрема тих, хто служив у війську чи загинув на війні у 2022-2024 роках.

«Ми хочемо, щоб це місце було простором для зустрічей, діалогу та знайомства. Література має надзвичайну силу – вона допомагає зрозуміти інших, вчить емпатії та відкриває нові перспективи», – наголошують організатори проєкту.

Бібліотека – це не просто місце, де можна брати книжки, але теж простір для літературних зустрічей, майстер-класів та культурних заходів, які будуть корисні як українській громаді, так і всім поціновувачам літератури.

Офіційне відкриття бібліотеки відбулося 27 лютого в приміщенні Польсько-українського дому за адресою: ul. Jęczmienna 10/6.

Відвідувачі також мали змогу взяти участь у лекції на тему «Слова, що єднають – про літературу в польсько-українському діалозі». На офіційному відкритті були присутні фундатори з Женеви, представники міської влади та письменники з Польщі та України.

У Зеленій Горі відзначили третю річницю повномасштабної війни в Україні

24 лютого о 18:00 в Зеленій Горі біля філармонії як українці, так і поляки відзначили три роки повномасштабної війни в Україні. Багато з них прийшло із синьо-жовтими й біло-червоними прапорами. Згідно зі статистикою у події взяло участь приблизно 500 людей. Це багато, але водночас і мало, знаючи, що в Зеленій Горі й околицях проживає понад десять тисяч українців, які разом з дітьми втекли сюди від війни. За тиждень перед тими пам'ятними роковинами парох нашої української греко-католицької церкви отець митрат Юліян Гойняк запрошував усіх небайдужих взяти участь у молитві за припинення війни й справедливий мир в Україні. На жаль, прийшла невелика кількість наших парафіян. Я мав змогу привітати всіх від імені Любуського відділу Об'єднання українців у Польщі й зачитати свої вірші про війну в Україні польською та українською мовами.

Підсумок і подяку всім, хто підтримав Україну в цих сумних, важливих для вільного світу подіях висловив Ігор Магас – голова управи гуртка в Зеленій Горі.

Василь ШЛЯХТИЧ

Фото з фейсбук-сторінки Українська Домівка в Зеленій Горі / Dom Ukraiński w Zielonej Górze

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl b312687260

Орест ЛОПАТА
Фото з фейсбук-сторінки гуртка ОУП у Катовицях

Катовиці – призабуте українською меншиною місто

Ми спрямовуємо наші погляди на меншинні події в Перемишлі, Ґурові-Ілавецькому, Білому Борі, Ольштині, Кракові, інших містах. Однак часто поза нашою увагою залишається українське життя, що кипить на півдні Польщі в Сілезькому регіоні. Згадаймо, як після ІІ Світової війни автохтонне населення цього гірничо-металургійного району Польщі переслідувала комуністична влада. Комуністи називали корінних жителів німцями або, краще сказати, «сепаратистами». В таких умовах тут довелося жити нашим землякам. А про сьогоднішню ситуацію української меншини міста Катовиці «Нашому слову» розповідає голова місцевого гуртка ОУП Іван Зрада.

Немає домівки

– Зараз у Катовицях ми бачимо багато мігрантів з України. Вони дуже активно долучаються до нашої громадської роботи. Тут з радістю треба згадати про традиційну кутю та відзначення шевченківських свят, також роковини повномасштабної війни в Україні 24 лютого.

Працюємо сьогодні без власної домівки. Неодноразово ми просили про неї мера міста Катовиці. Нам сприяв у цій справі консул України в Кракові. Проте міська влада відповідає, що в них немає відповідного приміщення.

Своєї церкви також немає

– Користуємося каплицею місцевої римо-католицької церкви. Подібна ситуація – в містах Тихи, Руда-Шльонська та Битом. В Катовицях на богослужіння приходить від 150 до 200 людей. Така ж кількість – в Ґлівицях та Битомі. Усе це завдяки сприянню вроцлавсько-кошалінського владики кир Володимира Ющака.

Явожно

– Цьогоріч, як у минулі роки, ми у співробітництві з місцевою владою хочемо гідно відзначити пам'ять жертв цього концтабору. 8 квітня відзначимо панахиду за загиблими в акції «Вісла». У вересні проведемо більші заходи. Приїдуть учасники з усієї Польщі та України. У попередні роки в Явожні були ще тодішні президенти України Леонід Кучма та Польщі Александр Квасневський. До участі теж запрошуємо учнів українських шкіл у Польщі. Минулого року приїжджали учні з Білого Бору, ще раніше – з перемиської «шашкевичівки». Зараз мала би бути черга лігницького ліцею. Але в них не бачимо ентузіазму для цього. Тоді попросимо або школу в Ґурові, або в Бартошицях.

Іван Зрада та В'ячеслав Войнаровський – генеральний консул України в Кракові

З'їзд ОУП – потреби

Наш головний постулат такий, щоб Головна управа Об'єднання допомогла нам роздобути місце для домівки. День вишиванки й подібні заходи потребують свого приміщення. Наприклад, у святкуванні Дня святого Миколая участь узяло приблизно 50 осіб. Також немає де навчати дітей та дорослих української мови.

Водночас маємо кав'ярню, щоб можна було випити каву, поспілкуватись із сусідами.

Крім того, сьогодні від Головної управи ОУП ми не отримуємо жодної фінансової підтримки на діяльність.

Треба теж міняти статут Об'єднання так, щоб у наші ряди могли вступати мігранти з України. ●

Традиційне відзначення у Явожні

eprasa.pl b312687260

Леся САМЧИНСЬКА
Фото з фейсбук-сторінки Марії Чорій

Бичківський «вишиваний» медяник

Колись давно у мальовничому карпатському селі Великий Бичків жила дівчина Ксеня. Вона славилася умінням випікати найсмачніші солодощі. У тому ж селі жив хлопець Петро – вправний гончар, який робив найкрасивіший посуд у всій окрузі. Вони кохали одне одного, але батьки змушували Ксеню вийти заміж за багатого старого купця. У розпачі дівчина звернулася до мольфарки. Та дала їй рецепт медового хліба, сказавши: «Якщо ти спечеш його з любов'ю і даси скуштувати коханому, то доля вас поєднає». Дівчина випекла медовий хліб, прикрасивши його візерунками, які нагадували вишиванку – символ їхньої з Петром любові. Настав день весілля, і Ксеня пригостила випічкою всіх гостей. Старий купець відкусив шматок і йому стало зле, а Петро, скуштувавши хліб, відчув неймовірний приплив сили. Він підхопив Ксеню і вони разом втекли в гори. Відтоді у цьому карпатському селі з'явилась традиція, яка передається ґаздинями з покоління в покоління, – дарувати молодятам медовий хліб як символ кохання.

Чи так все було насправді, чи це просто красива легенда – ніхто вже достеменно не пам'ятає. Але у селі Великий Бичків, що на Рахівщині Закарпатської області, і справді існує автентична традиція, яка зачаровує своєю глибиною символізму. Мова йде про розписний хліб-оберіг, який називають медяником і замість короваю випікають для молодят як символ родинного щастя. Це унікальна кулінарно-обрядова традиція, яка не зустрічається в жодному іншому куточку України.

Звичай готувати весільну випічку, яку розписують традиційним орнаментом на зразок вишивки, у Великому Бичкові налічує понад століття. За словами місцевих жителів, ця традиція така ж стара, як і сам Бичків. Вона існує лише у цьому селі і, як не дивно, не набула широкого поширення в інші регіони. Можливо, через те, що місцеві господині суворо зберігають рецепт випічки в таємниці.

Назва «медяник» походить від слова «мед», який є основним інгредієнтом цієї випічки. Раніше це був просто хліб із додаванням меду, а не солодка випічка. І його майже не їли, бо він був твердий і мав не дуже приємний смак, а після весілля він зберігався у молодят як оберіг. Спочатку медяник випікали виключно на весілля, але з часом його почали готувати й на інші урочистості: хрестини, дні народження, Великдень тощо.

Зараз окрім меду та борошна до складу випічки входить понад 16 інгредієнтів: яйця, цукор, горіхи, сушені фрукти та різні спеції – кориця, імбир, гвоздика тощо. Особливістю медяника є його кольоровий орнамент, що нагадує гуцульську вишивку або ж візерунки писанки з використанням магічних знаків та оберегів. Місцеві жителі вірять, що весільний медяник має магічну силу. Він оберігає молоду сім'ю від зла, приносить їм щастя, злагоду та достаток. Тому до його виготовлення ставляться з особливою повагою та трепетом.

Виготовлення такого весільного медяника – це справжнє таїнство, яке чимось нагадує приготування пасхальної випічки на Великдень. Тісто готують за особливим рецептом, який передається з покоління в покоління, але точну рецептуру ґаздині тримають у секреті. Процес займає близько трьох днів. В перший день замішують тісто й лишають на ніч «киснуть». Традиційно приготуванням займаються жінки – матері, бабусі, сестри нареченої. Це своєрідний обряд, під час якого жінки діляться своїм досвідом, передають свої знання та вміння молодим дівчатам. Вважається, що під час приготування медяника можна гадати на долю майбутньої родини.

Наступний етап – випікання – теж ціле мистецтво, яке потребує майстерності та терпіння. Тісто повинно бути еластичним та м'яким, щоб з нього можна було легко формувати різні фігурки, але зазвичай медянику надають форму калача. Медяник запікають у печі до золотистого кольору. Якщо при цьому він тріскається, то вважається, що наречена – нечесна дівчина. Якщо ж тісто вибіжить з форми, то чоловік чи дружина буде тікати з сім'ї.

Після випічки медяник покривають склицею – шоколадною глазур'ю, після чого розписують кольоровою глазур'ю, створюючи складні геометричні орнаменти, а також рослинні візерунки, зображення птахів і тварин. Це найцікавіший і найбільш творчий етап. Майстрині використовують спеціальну глазур із цукру та яєчного білка. Вона може бути різного кольору – біла, червона, синя, зелена, жовта. На медянику обов'язково зображають чотири великі ромби як символи хреста і сторін світу. У них малюють менші ромби – символи родючості

eprasa.pl b312687260

землі. В середині малих ромбів ставлять червоні крапочки від зурочення. Також наносять сіточки – своєрідні паркани, які захищають від злих сил. На медяниках часто пишуть імена молодят, побажання щастя та любові. Кожен медяник – це унікальний творчий виріб, що несе в собі тепло рук майстрині. Розпис великого медяника може тривати 5-6 годин. Важити така випічка може від 300 г до 5 кг.

Вже розписані весільні смаколики вражають своєю красою та різноманітністю. Вони можуть бути різної форми – круглі, серцеподібні, у вигляді птахів чи квітів. Кожен медяник неповторний, адже орнаменти варіюють залежно від побажань замовника та фантазії майстрині. Медяники, прикрашені зображенням пари голубів, символізують вірність та любов. Часто як символ краси, молодості та життя зображають квіти (троянди, ромашки, волошки). Проте традиційні візерунки на кшталт орнаменту гуцульської вишиванки залишаються найпопулярнішими, оскільки вони несуть у собі глибокий символізм та мають силу оберегу.

Готові «вишивані» медяники складають у спеціальні коробки або кошики та прикрашають стрічками й квітами. Традиційно на весілля дружка нареченої замовляє два медяники: один для молодят, а інший – для священника, який їх вінчає. Тож перший медяник відносять до церкви і ставлять на стіл, де священник готує все для вінчання. Це підкреслює важливість духовної підтримки та благословення у шлюбі. Другий медяник ставлять на стіл молодих, а наприкінці весілля молодята розламують його з двох сторін, тим самим випробовуючи надійність та міцність новоствореної сім'ї. Розламаний медяник роздають по шматочку гостям. Смакуючи цю весільну випічку, жителі Великого Бичкова передають молодому поколінню не лише традицію, а й віру у силу любові та оберегову магію рідної землі. Часто буває так, що після весілля медяник залишається у молодят. Через те, що в тісто входить мед, він довго не псується і може зберігатися упродовж місяців, а то й років, якщо його правильно висушити.

Сьогодні традицію випікання весільного медяника у Великому Бичкові продовжують лише кілька майстринь. Замовлення на випічку надходять не тільки на весілля, але й на інші свята. Також ці «вишивані» смаколики популярні як сувеніри – їх охоче купують туристи, які прагнуть доторкнутися до автентичної культури Закарпаття. Місцеві майстрині проводять майстер-класи з виготовлення медяників, сприяючи збереженню та популяризації цієї цікавої традиції. І хоча сучасні замовники іноді просять додати оригінальні елементи до орнаменту, традиційні візерунки залишаються найбільш затребуваними і несуть в собі частинку історії та культури села. Адже бичківський медяник є не лише солодким смаколиком, але й важливою частиною української культури, поєднуючи у собі два унікальних елементи – національний кулінарний виріб і давню обрядову символіку. У жовтні 2021 року бичківський медяник був внесений до нематеріальної культурної спадщини Закарпаття. Тож якщо будете подорожувати Карпатами, обов'язково завітайте у Великий Бичків, щоб скуштувати це кулінарне диво – вишиваний медяник. А можливо, вам пощастить побувати і на традиційному весіллі й почути з вуст старожилів легенду про Петра і Ксеню. ●

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Президент США Дональд Трамп після суперечки з президентом України Володимиром Зеленським і його відмови підписувати умову «про надра» розпорядився зупинити військову допомогу Україні, що стосувалося зброї та передачі розвідданих. Зеленський вибачився і повідомив, що Україна готова якомога швидше сісти за стіл переговорів та підписати угоду. Він окреслив перші можливі кроки на шляху до миру: звільнення полонених, взаємне негайне перемир'я в небі – заборона ракет, далекобійних дронів та атак на цивільну інфраструктуру, а також припинення бойових дій на морі.

11 березня представники України та США провели переговори у Джидді, які тривали близько восьми годин. Це перша офіційна зустріч українських та американських посадовців після суперечки Зеленського і Трампа. За підсумками зустрічі Україна погодилась на негайне запровадження 30-денного режиму повного припинення вогню, якщо росія теж піде на такий крок.

Штати заявили, що передадуть росії цю пропозицію та сподіваються на її згоду. Американська військова допомога відновилася. А Дональд Трамп повідомив, що планує поговорити з путіним 18 березня і обговорити припинення війни.

російський лідер владімір путін зі свого боку заявив, що рф згодна з пропозицією припинити бойові дії, але «це припинення має призвести до довготривалого миру та усунення першопричини конфлікту». Він додав, що є багато питань, на які треба знайти відповідь. Зокрема, чи буде далі Україна проводити мобілізацію і чи буде отримувати зброю, як вирішуватимуться питання контролю і верифікації, хто визначатиме на протяжності 2 тисяч кілометрів фронту – хто що порушив. Також його цікавило, хто віддаватиме накази про припинення бойових дій і «хто на кого буде звалювати порушення цієї домовленості».

Видання Washington Post із посиланням на документ, підготовлений московським аналітичним центром, близьким до фсб росії, та отриманий європейською розвідкою, пише, що «мирне врегулювання кризи в Україні не може відбутися раніше 2026 року». Документ відкидає будь-який план введення миротворців в Україну, як це пропонували деякі європейські країни, і наполягає на визнанні російськими захоплених територій України. Він закликає до створення буферної зони на північному сході України на кордоні з такими російськими областями, як Брянська і Бєлгородська, а також демілітаризованої зони на півдні України поблизу Криму. У документі йдеться і про необхідність «повного демонтажу» нинішньої української влади.

У цей же час обидві сторони продовжують обмінюватися масованими повітряними ударами, а росія наблизилася до того, щоб витіснити українські війська з їхнього багатомісячного плацдарму в західній частині Курської області рф. ●

eprasa.pl b312687260

ЩЕЦІН

9 березня в Осередку української культури в Щеціні відбулися урочистості з нагоди 211-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка. Про це повідомлено у фейсбуці на сторінці Щецінського відділу ОУП.

Свято підготували діти з пункту навчання української мови при школі №47 під керівництвом вчительки Мар'яни Курилич. «Діти чудово вивчили та представили Шевченкову пісню й поезію перед численною щецінською громадою! Дякуємо усім, особливо пані Мар'яні, дітям та їхнім батькам за підготовку сьогоднішнього свята!» – читаємо на фейсбук-сторінці відділу.

Ведучим урочистостей був Олександр Філь, секретар гуртка ОУП у Щеціні. Запис події можна подивитися на ютуб-каналі ZUwP Szczecin.

Фото з фейсбук-сторінки Щецінського відділу ОУП (авторка Тома Ковальчук)

СТАРҐАРД

У Старґарді до свята Шевченка представники української громади створили флешмоб, записавши вірші поета. Відео, де українські жителі міста читають Шевченкові вірші, можна подивитися на фейсбук-сторінці місцевого гуртка ОУП (Związek Ukraińców w Polsce Koło w Stargardzie). Відзначення шевченківських роковин відбулося в неділю, 9 березня, у греко-католицькому храмі після літургії. У рамах події діти декламували вірші та співали пісні.

Фото з фейсбук-сторінки греко-католицької парафії у Старґарді

ВАРШАВА

З нагоди 211-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка працівники Посольства України у Варшаві разом з українською громадою, представниками українських

організацій та районним управлінням дільниці Мокотів вшанували у столиці Польщі пам'ять великого Кобзаря. Як зазначено на фейсбук-сторінці Посольства, захід відбувся за участю молоді – учнів українського Освітнього центру «Школа „Материнка" імені Дмитра Павличка у Варшаві» та ВШколУ – Варшавської української школи. Школярі, зокрема, виконали вірші Кобзаря.

Подія традиційно проходила біля варшавського пам'ятника Шевченку, що розташований у сквері його імені.

Фото з фейсбук-сторінки Посольства України

ЛЮБЛІН

За традицією, яка триває вже понад 10 років, у день народження Тараса Шевченка, 9 березня, в Любліні відбулося «Читання Шевченка у сквері Шевченка». Вірші Кобзаря декламували консул України в Любліні Лідія Осаволюк, члени Українського товариства (УТ), котре започаткувало читання, та польські й українські жителі міста.

На фейсбук-сторінці УТ повідомлено, що цього ж дня, після літургії у церкві Православної парафії святого Петра Могили, настоятель протоієрей, доктор Андрій Конахович «відслужив панахиду за душу раба Божого Тараса». Після – відбулося традиційне шевченківське свято. Спочатку парафіяльний хор під диригуванням Алли Нарушець заспівав церковнослов'янською мовою псалом 136 «На ріках Вавилонських…», а вчителька української мови Леся Соболівська зачитала його у переспіві Тараса Шевченка. Згодом слово про місце «Давидових псалмів» у житті та творчості поета виголосив доктор Андрій Савенець. Далі прозвучали наступні твори цього циклу та інші поезії Шевченка у виконанні молодших і старших парафіян. Організаторами заходу були Українське товариство та Православна парафія святого Петра Могили в Любліні.

Фото з фейсбук-сторінки Українського товариства

eprasa.pl b312687260

ПЕРЕМИШЛЬ

10 березня учні Комплексу шкіл імені Маркіяна Шашкевича в Перемишлі зібралися, щоб разом заспівати гімн України. Школярі та вчителі не випадково вибрали цей твір, а не музичну композицію на слова Кобзаря. 10 березня Україна відзначає День Державного Гімну. Саме в цю дату, але 160 років тому на роковинах Тараса Шевченка в Перемишлі уперше публічно прозвучав майбутній гімн України, написаний композитором Михайлом Вербицьким на слова поета Павла Чубинського.

Кількома днями раніше, 7 березня, в рамах шевченківських святкувань у шкільній світлиці було проведено конкурс «Шевченко в моєму серці». У ньому могли брати участь діти 1-3-х класів. Зголосилося вісім учасників.

Організатори подякували на фейсбук-сторінці «шашкевичівки» учням, їхнім батькам, які заохотили дітей продекламувати вірші Шевченка, та журі конкурсу. Учасники отримали від директорки школи та педагогів грамоти й подарунки.

Фото з фейсбук-сторінки школи

Підготував Павло ЛОЗА

ОЛЬШТИН

9 березня в Ольштині в рамах акції «Читаємо Шевченка на вулиці Шевченка» відзначили річницю від дня народження українського поета та пророка. Під час події учні з пункту навчання української мови, вчителі та кожен охочий читали вірші Кобзаря просто неба, а фольклорний колектив «Два кольори» виконав пісню на слова поета. Цим заходом організатори хотіли показати, що Тарас Шевченко об'єднує українців усіх поколінь уже понад півтора століття, й у цьому полягає сила та велич його поезії. Прозвучали рядки з «Кобзаря» про любов та тугу поета за батьківщиною, українську природу та її красу й пророчі слова Шевченка про непростий шлях України до незалежності. На закінчення діти поклали квіти до барельєфа письменника, а учасники заходу спільно заспівали «Заповіт». Організаторами акції виступили пункт навчання української мови та гурток ОУП в Ольштині.

Фото – Збіґнєв Піщако

Мирослава ЧЕТИРБА

КРАКІВ

У Кракові з нагоди річниці від дня народження та смерті поета Тараса Шевченка відбулося чимало заходів. Уже 2 березня було організовано концерт «Осанни», парафіяльного хору церкви Воздвиження Чесного Хреста, розташованій на вул. Вісльній. Після головної служби божої об 11:00 хор заспівав кілька творів на слова Кобзаря, покладені на народну мелодію, відбулося читання віршів, а слухачам розповіли про життя поета. Дуже цінним є те, що українську громаду запрошують на такі короткі концерти, доступні для всіх. Важливо, щоб прибулі українці не забували свого, а місцеві дізнавались про видатних людей України.

Тижнем пізніше, 9 березня, в Аулі Магна Ягеллонського університету Фонд святого Володимира Хрестителя Київської Русі та краківський гурток ОУП організували концерт за участю вже згаданого хору «Осанна», солістки Вікторії Шаманської при акомпанементі Ольги Цимбалюк, а також спеціальних гостей зі Львова – шести музиканток з Народної капели бандуристок «Зоряниця» Національного університету імені Івана Франка. Було прочитано вірші та надано слово професору Володимирові Мокрому.

Фонд масових видовищ провів Шевченківські дні, у рамах яких відбувся вже VI Міжнародний мистецький конкурс імені Тараса Шевченка з номінаціями в різних вікових категоріях, навіяний творчістю поета концерт скрипаля Дмитра Амстібовського та піаністки Алесі Кізіль, презентація мальопису «Коротка історія української літератури», лекція від Остапа Українця, присвячена гуманітарним проблемам України, як повернення, віднайдення та перегляд традицій у культурі чи переосмислення двомовності, суржику й мовної ідентичності. Відбувся також літературний вечір та перегляд фільму «Безславні кріпаки» Романа Перфільєва.

Український дитячий аматорський театр оригінального жанру «New Day» організував для дітей декламування віршів Тараса Шевченка.

Фото авторки новини

Марта ЛЕВОСЮК-ОЛІЙНИК

eprasa.pl b312687260

ГРОМАДА

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

«Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття...»

Під час війни «Кобзар» Тараса Шевченка – як ніколи актуальний. До сьогодні Геній нашого народу залишається з українцями в моменти протистоянь та потрясінь. У період Революції Гідності та війни з росією – поет завжди стоїть поруч із нами. У Білому Борі силою «Кобзаря» «озброїлись» теж учні початкової школи та ліцею, які в його рядках знаходять віру в Перемогу.

Виступи вихованців Початкової школи та ліцею імені Т. Шевченка підготували Наталія Салань, яка проводить театральні заняття, Галина Томич, керівниця вокальних гуртів, Андрій Дрозд та Олеся Мясушкіна, котрі опікуються танцювальними колективами. Підготовлені ними номери кожного разу вражають виконанням та високим мистецьким рівнем. У білобірських школах талановитою є чи не кожна дитина, тому тут діє стільки вокальних гуртів та ансамблів, що хочуть проявити себе під час таких концертів. Шевченкові святкування збігаються також з Днем відкритих дверей, коли відбуваються конкурси, пов'язані з творчістю Кобзаря, зокрема, співаної поезії, образотворчого мистецтва та мультимедіальний. Саме під час шевченківського концерту було вручено нагороди переможцям. Варто згадати, що ведучими святкувань були Ганна Дрозд та Михайло Волошиновський, який за зусилля та результати, вкладені у навчання, наприкінці лютого був нагороджений дипломом стипендіата голови Ради міністрів. Цю високу відзнаку він отримав з рук віцеміністра Рафала Росінського та віцевоєводи Західнопоморського воєводства Бартоша Брожинського.

Нині ансамблі та гурти, які діють у школах, можуть заповнити програму не одного концерту, тому такі події бувають дещо затягнутими. Однак це компенсує рівень виконання – він справді високий. Цьогоріч ще й виступав новоутворений хор «Мелодія» під диригуванням Галини Томич.

– Сьогодні святкуємо ювілей Тараса Шевченка, який понад двісті років тому визначив курс для нашої нації. Тим шляхом нині прямують як бідні, так і багаті, прості та освічені, далеко за океаном, тут, у Польщі, та в Донецьку, Маріуполі чи у Львові. У всіх цих місцях живуть українці. Шевченко вже двісті років тому розумів, що українці належать до спільної європейської нації. Тому в таке свято підтримуємо тих, хто хоче бачити українців у Європі. Аби ми не зрадили самих себе, коли будемо вибирати у травні президента. Бо нам потрібен президент Польщі, який розуміє, що Україна – це Європа, – наголосив почесний консул України в Щеціні Генрик Колодій.

Тим часом маршалок Західнопоморського воєводства Богдан Ярошевич, звертаючись до дирекції шкіл, представників білобірського гуртка ОУП та присутніх у залі глядачів, підкреслив:

– У нинішній геополітичній ситуації ми розуміємо, наскільки важливо зберігати національну ідентичність, яка виражається не тільки через усвідомлення свого походження, але насамперед через ставлення до культурної спадщини своєї нації. Ви даєте найкращий приклад того, як дві громади в одному воєводстві можуть роками

eprasa.pl b312687260

співіснувати в мирі та працювати на благо регіону. Ваша праця, відданість і турбота про збереження української культури та ідентичності гідні найвищої похвали. У ці важкі часи наші думки та серця перебувають з українським народом.

Натомість директорка відділу освіти та спорту маршалківського управління в Щеціні Ізабела Ковальчик продекламувала польською мовою вірш Тараса Шевченка «Минають дні, минають ночі», який вважається одним із найбільш глибоких і філософських творів поета.

Шевченкові слова «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття...», котрі стали гаслом зустрічі, перегукувалися з іншими рядками співця, що видніються на його пам'ятнику, до якого було покладено квіти: «І на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люде на землі». Саме про них нагадав Володимир Філь, голова білобірського гуртка ОУП, вітаючи учасників свята біля першого встановленого Тарасові Шевченку пам'ятника в Польщі.

Свято своєю присутністю вшанували також бургомістр Білого Бору Павел Міколаєвський, парох греко-католицької парафії отець Маріуш Дмитерко, сестра Меланія Кузьо, голова Кошалінського відділу ОУП Роман Білас та представники місцевої влади й гуртків ОУП у Білому Борі, Мястку та Кошаліні. ●

eprasa.pl b312687260

Валентина СОБОЛЬ
Фото надала авторка статті

Книжки третьої річниці мужності, болю і боротьби

22 і 23 лютого – дні, передостанній та останній, перед повномасштабним вторгненням росії на землі незалежної України 24 лютого 2022 року – відродили в пам'яті вірш Максима Рильського. У вірші 1943 року «Останній день: відповідь на анкету журналу „Україна" про останній день перед війною» воістину як у щоденнику зафіксовано кожну мить сонячного дня. Останнього під блакиттю неба без бомб. Кольори («полуменіли полуниці», троянди – «біла, кремова, червона»), голоси рідних і друзів, посмішки зустрічних, запахи, динаміка дії («з тролейбуса пурхнув я, мов юнак», аби зустріти на вокзалі кохану) стають символами щемкого щастя: день у Києві під мирним небом 21 червня 1941-го – це вже і наш день 23 лютого 2022-го. Останній мирний день. І наш день сьогодні – 24 лютого 2025-го. Три роки від початку повномасштабної війни і довгих 11 років, відколи почалася війна на сході. І понад триста, відколи росія хоче знищити нас.

«Розгублена/Рішуча. Історії рішень українських жінок у воєнний час»

Український дім у Варшаві 22 лютого гостинно відкрив свої двері для презентації збірки книжки «Розгублена/Рішуча. Історії рішень українських жінок у воєнний час». Мені пощастило купити 256-й примірник з тисячі надрукованих. Видавець «Probooks». Книжку підписано до друку 1 липня 2024 року. Команда, яка працювала над цією незвичайною книжкою, – це молоді жінки й дівчата: продюсерка й комунікаційниця Марія Курашкіна, головна редакторка й упорядниця Поліна Солянко, видавчиня Марія Міхеєва, дизайнерка, ілюстраторка та верстальниця Олена Квятковська, літературна редакторка Валерія Кірікова, коректорка Ната Коваль, інтерв'юерки Анна Понюк, Олена Зборовська, Катерина Алєксєєнко, Маргарита Зіньова, Лейла Алієва, копірайтерки Магда Кривояз, Наталя Мазуренко, Світлана Солдак, Поліна Солянко, Вікторія Комаровська, Катерина Смірновська, Ксенія Кисиличин, юристки Катерина Цвєткова, Катерина Манойленко, координаторка Альона Шарпіло.

Чому ця книжка особлива? Бо ж у ній 60 записаних інтерв'юерками oral history: сповідей, розповідей, зізнань саме жінок з найрізноманітніших міст, містечок, сіл України. Як підкреслено в анотації, втручання редакції в авторські тексти було мінімальним, а наприкінці кожного окремого тексту подано чіткі дати, коли саме було взяте те чи інше інтерв'ю. Представниці прекрасної статті в годину випробувань зуміли подолати найбільшого ворога, яким є страх. Монтень у книзі «Досліди» (в розділі 18-му «Про страх») наголошує, що немає іншої такої пристрасті, яка «вибивала б наш розум із належної йому колії більшою мірою, аніж оця». Навіть у найміцніших психічно напад страху може породжувати жахливе осліплення. Для погамування страху потрібна несамовита міць і сила духу. «...Не опустила руки й навчилася психологічно витягувати себе з прірви», – якось так, на перший погляд, по-буденному говорить одна з тих 60 незламних, 57-річна Олена Москаленко з селища Зеленівка, що на Херсонщині. А їх таких, наших знаних і безіменних героїнь – тисячі тисяч…

Марія Матіос

Валентина Соболь і Марія Матіос

Наступного дня, 23 лютого, там же, в Українському домі була неповторна Марія Матіос, зокрема з презентацією нового роману «Жінці можна довіряти». Її твори широко знані і перекладені багатьма мовами. Наприклад, «Солодка Даруся» – тринадцятьма. Зокрема польською – випускниця Варшавської україністики Анна Коженьовська-Бігун переклала і названий твір, і книжки «Нація» та «Майже ніколи не навпаки».

«Я Марія Матіос, мати бджіл і мати ос» – жартуючи письменниця вміло вчить правильності наголосу в прізвищі. І то не лише у її власному. Бо ж у рідному хуторі Сірук, де було 13 будинків, вісім ґаздів то були, власне, носії цього прізвища Матіос. У 1947-му забрали всіх, крім хворих на тиф…

«Я забуду, – каже письменниця, – що вчора робила, але ніколи не забуду, як моя бабця виховала повагу до себе. Мала я три рочки, бігла на мороз, а услід почула: „Верніться, Марічко, бо заслабнете!" Ніби я біжу планетою, як мені малій здавалося, хоча я навіки вросла в ту землю, де стоїть на хуторі 150-літній дуб...»

eprasa.pl b312687260

Отже, людина без місця пам'яті слаба. В останні роки ця тема глибоко досліджується багатьма науковцями, назвімо тут праці П'єра Нори «Теперішнє, нація, пам'ять» (переклад з французької Андрія Рєпи, Київ, 2014), Pierre Nora «Między pamięcią a historią» (Gdańsk, 2022). Без сумніву, звернутися варто і до книжки розмов Павла Родака з французькими дослідниками: Paweł Rodak «Pismo, książka, lektura/ Rozmowy: Le Goff, Chartier, Hébrard, Fabre, Lejeune» (Warszawa, 2009). Ця цінна праця є також у перекладі українською: Павло Родак «Письмо, книжка, лектура. Розмови» (передмова К. Помяна, переклад українською Олесь Герасим, Варшава, 2016).

Науковці переконують доказами, фактами, логікою, глибиною думки. Митці, однак, можуть більше. Марія Матіос переконує живим словом, почутим від людей і закарбованим у серці: «Маю іти як по мінному полю і розмовляти з людьми. Чую їх добре». Її найголовніша книжка, яка щойно побачила світ, є результатом праці письменниці упродовж 13 років. Поважний том «Букова земля» – це роман-панорама, котра наближає нам долю 500 персон і понад 600 топонімів, це майже півтора мільйона знаків, понад 350 тисяч слів. Але найголовніше тут – людина в подіях часу. Людина, за її переконанням, в усі часи перебуває на полі битви «між Честю і Безчестям, Любов'ю і Ненавистю, Обов'язком і Зрадою», тому ця істина є провідною в усіх творах Марії Матіос. А навіть стає ключем до назви щойно виданої у 2025 році книжки «Нація: серце навпіл». А Слово Матіос важке, бо правдиве. Відразу думка лине до твору «Солодка Дарусся», яка витримала 10 видань, стала об'єктом зацікавлення престижного французького видавництва «Галімар». Та не це хвилює авторку. Бо як сама на зустрічі в Українському домі зізналася: «Я тут, а мені здається, я винна перед тими, хто в окопі. І тоді їду в госпіталь або ж пишу воїнам листи...» Пощастило подарувати пані Марії книжку «Słowo w duszy, dusza w słowie»[1], тут на сторінці 93 є світлина зі щасливого мирного 2012 року: Марія Матіос у колі студентів, докторантів та викладачів Варшавської україністики.

«Та chwila podzieliła życie na przed i teraz… Listy z Ukrainy»

А наступного дня, 24 лютого, коли минуло три роки від початку великого російського нападу на незалежну Україну, в польському ПЕН-клубі була презентована наступна книжка-подія «Та chwila podzieliła życie na przed i teraz… Listy z Ukrainy»[2].

Редактори Оля Гнатюк, Андрій Куцик, Аркадіуш Моджеєвський присвятили це видання пам'яті полеглих за Україну. Це 29 неповторних за щирістю і силою правди oral history про перші дні війни. Дні шоку, але й мужності, витримки, героїзму, сили духу. Отже, автори цього збірника: Сергій Жадан, Лариса Денисенко, Геннадій Христокін, Любов Галан, Юрій Чорноморець, Наталя Старченко, Іван Леньо, Дарина Морозова, Олег Стефан, Микита (Маріуполь), Тетяна Артушевська, Анастасія Левкова, Ірина Цілик, Богдана Романцова, Артем Чапай, Антон Ситор, Підземний Кіндрат, Павло Кретов, Олена Кретова, Наталя Чернюк, Сергій Шевцов, Валерія Фесік, Ірина Головакіна, Анна Осмоловська, Ірина Мацишина, Оксана Лаврикова, Ольга Гуренко, Оксана Ковтун, Тетяна Нагорняк. Ця книжка є особливою, знаковою. Дякуючи Валентині Годлевській (переклад з української польською) та Антонові Моджеєвському (переклад з англійської польською), голоси вищеназваних авторів, а також і мільйонів не згаданих – зазвучали мовою держави, яка рятує і підтримує Україну. І то в той драматичний час, коли, як підкреслено у передмові, «Pierwotny entuzjazm, bezinteresowna chęć niesienia pomocy przekształcają się stopniowo w obojętność, a niekiedy w niechęć. Nie brakuje też przejawów agresji – najczęściej w przestrzeni wirtualnej, ale zdarza się też przemoc bezpośrednia»[3].

Звучать набатом до світу голоси знаних авторів – акторів, письменників, науковців, музикантів, митців пензля. Але також і зовсім звичайних, незнаних свідків жахіття перших днів повномасштабної війни. Як же важко читати ці розповіді, всі без винятку. Але особливо ж ті, з Бучі та Маріуполя. Справді, з розповідей, властиво, усіх авторів правди oral history про перші дні війни лунають саме такі конкретні історії, які уособлюють мільйони не просто собі подібних, не менш вражаючих, але незнаних ще. Віриться, незнаних до певного часу. Бо ж рано чи пізно все таємне стає відомим.

«Ta wojna nie przez Putina, a przez Rosjan, została wypowiedziana wszystkim Ukraińcom – umarłym, żywym i nienarodzonym, wojna na unicestwienie naszego narodu, jego przeszłości, teraźniejszości i przyszłości», «Niszczą nas tylko dlatego, że jesteśmy Ukraińcami. Tymczasem niemiecki PEN mówi, że rosyjscy żołnierze są takimi samymi ofiarami wojny, jak ci, których niszczą. Bardzo chciałabym, żeby wszyscy ci liberałowie zobaczyli krew na swoich rękach i żyli dalej z tą wizją, aż do śmierci»[4] – то голос науковиці-киянки Наталії Старченко в день третього березня і відповідно наступна цитата – з її нотатки в день 10 березня 2022 року.

Під час презентації як цієї унікальної книжки-документа, книжки-оскарження, так і інших, багато говорилося про сильні емоції, які еманують від кожної розповіді. Але це концентрат емоційного інтелекту перших днів боротьби і мужності, сили і стійкості. У горнилі щирої сповіді гартована правда.

---

1. Kamiła Brodowska, Dawid Bzorek, Walentyna Sobol, Słowo w duszy, dusza w słowie, Warszawa 2023, s. 93.

2. Ta chwila podzieliła życie na przed i teraz…Listy z Ukrainy. Redaktorzy Ola Hnatiuk, Andrij Kutsyk, Arkadiusz Modrzejewski, Gdańsk 2024, 250 s.

3. Ta chwila podzieliła życie na przed i teraz… Listy z Ukrainy. Redaktorzy Ola Hnatiuk, Andrij Kutsyk, Arkadiusz Modrzejewski, Gdańsk 2024, s.3.

4. Ta chwila podzieliła życie na przed i teraz…Listy z Ukrainy. Redaktorzy Ola Hnatiuk, Andrij Kutsyk, Arkadiusz Modrzejewski, Gdańsk 2024, s. 80, 82.

eprasa.pl b312687260

ІСТОРІЯ

Олександр ЛЮБЧИЧ
Фото з Вікіпедії

«Максим Золоте серце»

Березень, перший місяць весни, порадував світ появою не тільки Тараса Шевченка, а й ще одного українського поета – Максима Рильського. Усіх людей, «і мертвих, і живих, і ненароджених», за словами Шевченка, пов'язують якісь невидимі нитки. Тадей Рильський, батько ще «ненародженого» Максима, в квітні (травні) 1861 року брав участь у перепохованні Шевченка на Чернечій горі у Каневі, а син надзвичайно полюбив поезію свого великого земляка. В долях Тараса і Максима є щось спільне – обидва наполовину осиротіли, переслідувались російською владою – Шевченко царською, Рильський – комуністичною, любили Україну, її природу та людей. Є й відмінності: Тарас Шевченко до останнього залишався «безхатченком», жив на чужині, а Максим Рильський, «заколисаний» московськими господарями України, мав будинок у Києві, державні нагороди і певні статки. Але спокою в душі не мали обидва, і це те, що остаточно їх єднає.

Максим Рильський

Гарний хлопчик біля джерела «цілющої води»

Він з'явився на світ 7 (19) березня 1895 року у Києві. Батьком хлопчика, якого назвали Максимом, був сполячений українець Тадеуш Томаш Збіґнєв Рильський, родом із багатої шляхетної родини. Після короткочасного шлюбу із полькою, яка померла, Тадеуш (або Тадей) одружився на звичайній сільській дівчині Меланії Федорівні Чуприні, котра його причарувала і своєю зовнішністю, і голосом, бо дуже гарно співала. Він навчив її читати, а вона подарувала йому трьох синів – Івана, Богдана і Максима, названих в честь Мазепи, Хмельницького і Кривоноса. Останній – Максим – з'явився на світ, коли його батькові було вже 54 роки.

Кажуть, що у батьків зрілого віку народжуються розумні діти. Чи завжди це так – невідомо, але Максимко успадкував розум від батька, а красу – від матері. Хлопчикові пощастило, бо дитячі роки пройшли у Романівці, на тлі чарівної української природи, де бували приятелі батька, відомі всій Україні люди. Коли йому ішов восьмий рік, помер батько, і родина повернулася до Києва. Максимко навчався спочатку в домашніх умовах, а з осені 1908 року – у приватній гімназії. З малих літ йому вдалося бути у колі української духовної еліти – був знайомий з істориком Володимиром Антоновичем (його хрещеним батьком), композитором Миколою Лисенком, етнографом Дмитром Ревуцьким, актором і режисером Панасом Саксаганським, етнографом і фольклористом Олександром Русовим та іншими. Деякий час навіть жив у родинах Лисенка і Русова. Композитор Лисенко навчив його грати на фортепіано, а він сам настільки захопився поезією, що у 12 років вже надрукував перший вірш. Постійно згадував батька, якого Іван Франко назвав «одним із ліпших знавців українського народного життя». Спілкування з усіма цими людьми стало для Максимка джерелом справжньої «цілющої води», про яку він згадає майже через півстоліття в поезії «Слово про рідну матір». Згадає, бо навчиться цінувати не матеріальне, а духовне, те, що є вічним, відколи існує світ.

Юнак, який «пливе в небесах»

У 15 років Максим Рильський видав свій перший збірник поезій «На білих островах» (1910). На нього звернула увагу і похвалила сама Леся Українка. Більш як півсотні віршів юного поета сповнені мінорності, якихось переживань, споглядань природи і закоханості, котра пробуджувалась у ньому. «Я на острові-хмарі пливу в небесах, на землі я вже більш не живу!» – вигукує київський гімназист, у котрого ще все життя попереду. Він відчуває, що може стати справжнім поетом, як його «найдорожчі учителі» – Шевченко, Пушкін та Міцкевич, бо з «любов'ю до народної творчості, здається, і вродився». Однак мати, яка була більш приземленою людиною і бажала синові ситого життя, порадила стати лікарем. В 1915 році юнак вступив на медичний факультет Київського університету, але не довчився, перейшов на історико-філологічний факультет Народного університету у Києві, який теж не закінчив. Час був надзвичайно бурхливий і тяжкий: світова війна, потім революційні події і жорстока боротьба за владу. Молодого Рильського лякає стихія натовпу, він хоче уникнути «бурь і завірюх» та мобілізації, тож в 1918-1923 роках знаходить душевний спочинок у Сквирському повіті на Житомирщині. Тут, працюючи вчителем у школі села Романівка, користується батьківською бібліотекою, багато читає, вивчає мови й перекладає, пише вірші і поеми, свої дослідження. Почувається справжнім Робінзоном, як і його улюблений ще з дитинства герой. «Сиджу за книгою. Ніхто мене не кличе і до людей давно згубив я шлях», – писав Рильський. «Поет, рибалка і філософ, правдивий друг Сковороди», – так охарактеризував його письменник Євген Маланюк. І дійсно – сквирський самітник, як і Сковорода, любив природу, захоплювався неозорим світом, цікавився людьми, але боявся «страшної і цинічно-підлої доби», в якій йому довелося жити. А проте по-своєму такою є кожна доба, і він впевнився у цьому, знайомлячись із творами світової літератури, спочатку романтичними і декадентськими, потім – модерністськими. В ці роки виходять його збірки «Під осінніми зорями» (1918) і «Синя далечінь» (1922). Назву першої поет запози-

eprasa.pl b312687260

чив у відомого норвезького письменника Кнута Гамсуна, який був йому цікавий, а на другій, за словами вже згаданого Маланюка, «лежить прозорий серпанок глибокого суму за культурою, за цивілізацією, за синьою далечінню Європи». Радянська критика зустріла ці збірки вороже, бо в них відсутня «героїка колективної волі трудящих», зате оспівується далеке античне минуле, а ще «голуби, мансарди, поети, сонце і Париж». Рильський стає чужим для радянської влади, але його поки що не чіпають.

Чоловік «витончений і складний», навіть для своїх

В 1923 році він залишив Житомирщину і повернувся до Києва. Влаштувався працювати вчителем української мови і літератури у Другій залізничній трудовій школі (нині це СШ №7 імені Максима Рильського). Оскільки не мав де жити, то попросився на квартиру до свого односельця Івана Очкуренка. Тут 27-літній чоловік несподівано закохався у дружину господаря квартири. Катерина Миколаївна, старша за Рильського на 9 років, була освіченою людиною, зналася на літературі і гарно співала. Їй теж сподобався молодий вчитель, але, коли він запропонував пов'язати з ним свою долю, відповіла, що погодиться, якщо він всиновить її шестирічного сина Жоржа. Зізналися Очкуренкові, котрий був категорично проти розлучення. Закоханим, які вже не могли одне без одного, довелося таємно тікати з квартири. 12 липня 1926 року вони офіційно побралися, а через чотири роки з'явився на світ їхній спільний син Богдан.

Друга половина 20-х є дуже плідною для Рильського. Він надрукував декілька збірників своїх поезій – «Поеми», «Крізь бурю і сніг», «Тринадцята весна», «Гомін і відгомін», «Де сходяться дороги», декілька книжок поетичних перекладів, зокрема «Пана Тадеуша» Міцкевича (1927), який поляки визнали найкращим. З'явились однодумці, які утворили «п'ятірне гроно» так званих «неокласиків», – Микола Зеров, Павло Филипович, Михайло Драй-Хмара, Юрій Клен (Освальд Бургард) і сам Максим Рильський (наймолодший із них). Вони проголосили гасло «Ad Fontes!» («До джерел!») і стали писати на принципах «аристократизму духу», прекрасних почуттів, захоплення античністю, творчістю трубадурів і класицизму Заходу. Рильський виділявся не тільки молодістю, а ще й тим, що він, за словами Зерова, «досить витончений і складний поет», «poeta maximus». Це, напевно, й привело до того, що його, першим із них, заарештували.

Поміж Богом і Сатаною: як не збожеволіти?

На початку 30-х арешти ще не стали масовими, але у повітрі вже висіла тривога. Рильський привертав увагу своєю впевненістю та самодостатністю, а ще тим, що вперто уникав суспільної діяльності. Знав, що Бог проложив у «тьмі віків зірчастії дороги», і саме ними потрібно йти, щоб не зрадити своїх юнацьких мрій. Але знав, що існує всесвітнє зло і, будучи ще юнаком, вночі написав дивний вірш «Сьогодні був у мене Сатана». А через 13 років – 19 березня 1931 року (саме в день народження) – служки «рогатого» з малиновими околицями на кашкетах вторглися у його квартиру. Забрали з собою і через все місто повели у Лук'янівську тюрму. Він там був менше року, але тяжких вражень дістав на все життя. Його звинувачували у «ворожій діяльності», знущались морально і фізично. «Минають дні, одноманітні, скрипучі, як тяжке ярмо, а ми у червні, як у квітні чудес неявлених ждемо», – згадував свої дні у тюрмі Рильський. Однак поета відпустили, бо доби шалених репресій ще не було. А от його друзям-«неокласикам» пощастило менше: трьох розстріляли, четвертий – Юрій Клен – врятувався, виїхавши за кордон. Рильський повернувся додому змученим і спустошеним – сів навколішки на порозі і загавкав. Другого дня, коли йшов містом, втратив свідомість. Час, проведений «там», змінив його: він став іншою людиною.

А далі Рильський почав перетворюватися у нового класика, вже радянського. Він зрозумів, що ситуацію не зміниш, тож потрібно змінити ставлення до неї. Його ще двічі намагалися репресувати – в 1935 і 1947 роках, але смерть йому вже не загрожувала. Доходило до маразму: Рильського назвали петлюрівцем за декілька слів – «вже й поля жовтіють і синіє небо» у поезії «Яблука доспіли». Але на прохання Микити Хрущова особисто Сталін наказав його не чіпати. Рильський написав «Пісню про Сталіна» («Із-за гір та з-за високих...»), яка часто виконувалась на святкових концертах і звучала по радіо. В 1932 році вийшла збірка «Знак терезів», яка засвідчила, що він став активно сприймати радянську дійсність і відходити від інтимного, особистісного сприйняття світу. В наступних збірках 30-х років («Київ», «Літо», «Україна», «Збір винограду») Рильський вже постає офіційним поетом радянської системи. І хоча в нього з'являлося бажання «кричати по прямому проводу до Кремля, що ж ви робите, ви виймаєте мозок України», але далі цього він не йшов. Бажання вмирало в душі.

У роки радянсько-німецької війни Рильський жив разом із родиною в Уфі. На хвилі загального патріотизму з'явилися його збірки «Слово про рідну матір», «Мандрівка в молодість», «Неопалима купина» та інші. Вірші в них, всупереч ідеологічним штампам, не залишали людей байдужими. В повоєнний час були видані збірки, назви яких звучали як написи з політичних плакатів: «Чаша дружби», «Вірність», «Мости», «Братерство», «Наша сила». Рильський займався і науковою роботою, був академіком, працював директором Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії, отримував державні премії і нагороди. З початку 50-х років отримав можливість жити у гарному будинку поблизу Голосіївського лісу і мав персональний автомобіль «ЗІМ» (вартістю 40 тис. крб.). Сталінська доба скінчилася зі смертю диктатора у 1953-му, а на серці у людини, якій виповнилось 60 років, було неспокійно.

Світ нових і «незнаних берегів»

Друзі звали Рильського «Максимом Золоте серце», бо був він добрим душею, допомагав людям і взяв під опіку дітей свого брата Івана, який рано помер. Часто працював у саду й на городі, любив рибальство і полювання через можливість бути на природі. Знайомі жартували, що коли Рильський зі своїм другом Остапом Вишнею йшли на «полювання», то зайці могли «відпочивати». Останні збірки, які видав у період «відлиги», знову отримали поетичні назви: «Троянди й виноград», «Далекі небосхили», «Голосіївська осінь». У 1958 році не стало його вірної супутниці Катерини Миколаївни. А 24 липня 1964 року залишив цей світ і сам Максим Рильський. «О, які були великі зорі, як синіло й склилось навкруги! У падучім кожнім метеорі бачились незнані береги». ●

eprasa.pl b312687260

ПОДІЇ

Павло ЛОЗА

У Вроцлаві говорили про «лемківське роздоріжжя»

23 лютого в Національному музеї у Вроцлаві відбулася зустріч з професором Ярославом Сирником, під час якої історик презентував свою нову книгу «Łemkowskie rozdroże».

Зустріч вела докторка Марцеліна Якимович, котра ставила запитання, а професор вів аудиторію лемківською історією, стежками своїх наукових досліджень та архівами.

Нагадаємо, що у своїй книзі професор Ярослав Сирник взявся за кілька ключових дослідницьких завдань, як-от проаналізувати вплив подій 40-х років минулого століття на настрої лемків, їхню участь у різних формуваннях і подальшу міфологізацію цих подій. Історик також розглядає, як цей досвід зараз використовують для створення образу, зокрема ідентичності, нащадків переселенців із Лемківщини.

На фейсбук-сторінці видавця книги – Видавництва Вроцлавського університету – можна прочитати такий підсумок першої презентації: «Якщо зал заповнений, щонайменше тричі приносиш додаткові лавки, стільці та все, що є поруч, щоб розсадити наступних гостей, ти з цікавістю слухаєш, наприкінці тебе зворушують розповіді людей, які говорять про свою сім'ю та ставлять додаткові запитання, а згодом отримуєш смс від автора зі словами "дякую", то можеш бути впевнений, що це була гарна зустріч».

Заохочуємо теж придбати книгу професора Ярослава Сирника. Ви можете замовити її у видавництві:

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego
pl. Uniwersytecki 15, 50-137 Wrocław,
а також інтернет-книгарні: тел. 71 375 2809, 518 355 632

Фото з фейсбук-сторінки Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

Майстерня іконопису – Новиця 2025

Вже є план цьогорічних майстерень з іконопису, які відбудуться у старому лемківському селі Новиця Ґорлицького повіту. Перші майстер-класи стартують 30 травня. Реєстрацію відкрито.

Цього року заплановано 9 тижневих сесій. Крім традиційного іконопису, також будуть проведені майстер-класи з малювання ікон на склі чи створення вітражів. Курси вестимуть творці ікон з Польщі та України.

Як і в минулі роки, семінари відбуватимуться в осередку Братства греко-католицької молоді «Сарепта» у Новиці у співпраці з Фондом пророка Іллі.

За словами організаторів, вартість участі у майстер-класах становить 1800 злотих з особи за семиденне перебування та участь у курсі. Робота проходитиме в групах до 10 осіб.

У вартість входить проживання у дво- і тримісних кімнатах, триразове харчування, необхідні художні матеріали для занять.

Повний розклад семінарів разом з датами та контактними даними лекторів курсів можна знайти на сайті Братства греко-католицької молоді «Сарепта» (bractwosarepta.pl) у вкладці Warsztaty Nowica 2025. На цій же сторінці розміщено реєстраційну форму.

Реєструючись, необхідно внести передплату 300 злотих. Решту суми потрібно сплатити готівкою на місці або банківським переказом.

Fundacja Proroka Eliasza
50 1020 3453 0000 8902 0389 2817
Zdrojowa 8, 33-380 Krynica Zdrój

Презентація книги «Музей „Лемківщина"»

Львівська обласна організація «Лемківщина» 7 березня організувала у Львові презентацію книжки Ірини Гах «Музей „Лемківщина": культурно-історична спадщина».

Як повідомлено на фейсбук-сторінці організації, під час події у Центрі митрополита Андрея Шептицького Українського католицького університету можна було почути про унікальні факти створення та функціонування музею «Лемківщина» в Сяноці у період 1930-1944 років. Звичайно, було багато сказано про творця музею та його опікуна Лева Ґеца. Нагадаємо, що український графік і живописець жив та творив у довоєнному Львові, проте більшу частину життя провів у Польщі. Саме у Сяноці Лев Ґец популяризував лемківську культуру, організував і очолив музей «Лемківщина». У комуністичній Україні та Польщі про нього воліли не говорити, він був під контролем Служби безпеки Польщі.

Про ці та інші факти із життя художника читач дізнається з книжки Ірини Гах, а запис презентації доступний онлайн на фейсбук-сторінці організатора.

На події були присутні засновники Фонду «Новиця» Стефанія і Михайло Марковичі, які також є одними з тих, хто підтримав друк книжки.

У рамах презентації відбувся виступ учасників Ансамблю пісні й танцю «Лемковина».

Аудіозапис події можна прослухати теж в застосунку «Audiostories». Посилання розміщено у фейсбуці на сторінці організації «Лемківщина».

eprasa.pl b312687260

РЕЦЕНЗІЇ

Ivanna Przepiórska-Maszczak, «Love and Pain», переклад на англійську: д-р Ярослав Войтко, видавництво ТОВ «ТВОРИ», Вінниця, 2024 – 292 с.

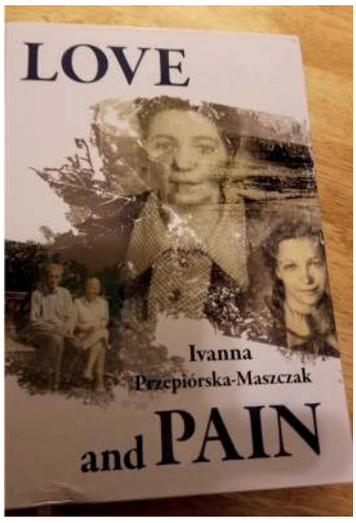

Д-р Ярослав ВОЙТКО,
торговий представник України в США (1999-2003 рр.) та Великій Британії (2006-2010 рр.)

Біль лікується любов'ю

Оголошення про зустріч з українкою зі Сполученого Королівства Іванною Мащак у церкві Сент-Джеймс центрального лондонського району Вестмінстер оприлюднили ще за місяць до події. Це було понад три роки тому, і тоді цю зустріч влаштовували не представники українських організацій Британії, як переважно бувало, а директор Музею комуністичного терору Джеймс Бартолом'ю. Тож невдовзі, щоб послухати цю незвичайну жінку, квитки придбала майже сотня слухачів, і переважна більшість з них були не етнічні українці, а британці.

Півтори години аудиторія, затамувавши подих, слухала історію поважного віку, сивої, невеличкого зросту жінки, яка у боротьбі за українську справу пройшла у своєму житті, по суті, всі кола пекла – від нетривалого ув'язнення у польських казематах кінця 1930-х років до безкінечного шляху аж до російського ГУЛАГу на Колиму й Магадан, де на неї чекав чи не найчорніший табір Бутугичаг. Кривавий маршрут молодої українки тривав радянськими полями, лісами, холодними далекосхідними морями, а потім ще й засніженими сопками.

(Відео цієї зустрічі можна подивитися тут: youtube.com/watch?v=XEaY1RCRgLk)

Про історію боротьби за українську справу, свою та всієї своєї родини, авторка розповіла й у споминах «Дорогами минулого», які протягом десяти років витримали вже два видання і яких нині вже не знайдете у книгарнях.

Презентація другого видання книжки (видавництво «Кліо») відбулася у 2019 році на популярному Книжковому арсеналі у Києві, де Іванна Мащак – у товаристві Василя Овсієнка, ще одного українського дисидента-страждальця від російських тюрем 80-х років, Володимира В'ятровича, колишнього директора Українського інституту національної пам'яті, та невтомної правозахисниці Лесі Матвійчук – на широку аудиторію розповідала історію свого непростого життя.

А з початком широкомасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році Іванна Мащак, щоб якось підтримати Україну у важкий час війни, зокрема допомогти тамтешнім дитячим шпиталям, повідомила, що готова переказати всі кошти від перекладу на англійську мову своїх спогадів – аби тільки хтось взявся за цю роботу.

Тут саме випадає згадати історію нашого з нею знайомства. З пані Іванною ми запізналися в Лондоні на початку 2000-х років під час моєї дипломатичної каденції у Посольстві України у Сполученому Королівстві, й відтоді під час нечастих зустрічей (живемо у різних країнах) я не втомлювався слухати розповіді цієї відважної і сильної жінки, а вони були такі цікаві й такі гіркі… Власне, спілкуємося з нею й досі – лиш тепер переважно «Скайпом».

Тому й, особливо не задумуючись, я прийняв рішення негайно взятися за переклад цих спогадів на англійську, на що авторка із вдячністю погодилася. Невдовзі перед тим вийшло поважне видання про ГУЛАГ відомої американської журналістки Енн Епплбаум, яке відкрило багатьом у англомовному світі очі на цю й досі не дуже вивчену сторінку радянської історії. Однак пані Іванна своїми мемуарами «Love and Pain», безперечно, розширила горизонти цієї теми, подавши її з потужним українським акцентом. Фінансовий бік цього видання радо зголосилася взяти на себе Асоціація українських митців Британії, засновником і президентом якої є Алла Сіренко (Ukrainian Cultural Association in the United Kingdom). Вступне слово написав Джеймс Бартолом'ю, а велике інтерв'ю з Іванною Мащак, яке взяла у неї журналістка Аріадна Войтко, вміщене наприкінці книжки. Спогади цікаві не лише тим, що подають історичне тло життя українців початку й середини XX століття, а й цінні багатьма важливими, хоч і сумними деталями радянської каральної системи, як і прізвищами жертв і катів та особистими розповідями в'язнів ГУЛАГу, – нащадки неодмінно мають знати про це.

Після Другої світової війни, із запровадженням у Польщі комуністичного режиму, почалися тяжкі страждання для колись щасливої української родини – священника-батька та вчительки-мами. Четверо дітей мали їх лише радувати, але з початком війни, а згодом і з виникненням на заході України руху опору – створенням Української повстанської армії – життя всіх родин змінилося кардинально. Тож невдовзі родина Пшепюрських, в якій народилася Ася, втрачає двох синів-патріотів, які віддають життя за Україну, а третього сина й наймолодшу донечку забирають за підпільну роботу в УПА спочатку до польської дефензиви, а згодом їм простелився довжелезний шлях аж на радянський Магадан – туди, де дідько каже добраніч.

У книжці Іванни Мащак постає не лише її родинна історія, а й розповідь про життя і побут, відзначення традиційних свят, про вистави у сільських аматорських театрах Галичини, про місцевий Союз українок. Власне, у ній, ніби в мініатюрі, відображається життя тодішньої Галичини та польських східних земель, населених переважно етнічними українцями. Авторка розповідає про становлення українського руху опору на території Польщі, про те, як українців розпорошували по всій території країни (і їм іноді доводилося ночувати просто неба), щоб вони, бува, не згуртувалися та не виступили проти польської влади, про ганебну операцію «Вісла».

18.

eprasa.pl b312687260

Продовження з 17 сторінки

Згодом авторка ділиться й здобутим кров'ю, гірким досвідом життя й виживання у ГУЛАГу, особливо коли ситуація стає майже нестерпною – непомірно тяжка праця, чи тріскучі морози, чи постійне недоїдання, чи тяжкі хвороби. Не раз у цьому багатьом допомагала твердість характеру й відвага.

Серце рветься від розповіді пані Іванни про відзначення Різдва чи Великодня в таборах: всі дівчата у ті дні подумки були зі своїми рідними, чи не погодинно уявляли собі, що в певний час напередодні свят робилося в їхніх домівках. Тож у тій далечині вони намагалися відзначити свято навіть у бараку. Не могли вони собі лише уявити, що для їхніх родин то тривали чорні дні непевності й постійних тривог за своїх дочок, що були в цей час на іншому кінці світу, – не знали, чи зможуть коли й побачитися.

Проте часом у дівчачих таборах траплялися й світліші моменти, коли в'язні з чоловічих таборів заводили з дівчатами платонічні романи в записках. Авторка подає нам одну таку історію кохання у листах.

У книжці вона розповідає і про життя багатьох своїх коліжанок, які також пройшли невимовно тяжкий шлях вдалині від рідної землі та кому пощастило повернутися до України. Жінки – колишні політв'язні, які після звільнення поселилися у різних частинах України, не забували одна одну – постійно листувалися, обмінювалися враженнями про політичну ситуацію в Україні. А у 1991 році майже всі вони зібралися в Києві на 1-й Всеукраїнський Конгрес політв'язнів.

Однак пані Іванні траплялася у житті не лише гірка доля. Після радянських таборів, повернувшись до Польщі, вона працювала у бібліотечній мережі, а якось-то на вакації поїхала відвідати приятельку в Британії і зустріла там українця – колишнього вояка дивізії «Галичина» Володимира Мащака. За кілька днів вони побралися, тож з початку 1960-х років вона живе і працює у Лондоні. І хоч їй легко тут нічого не давалося, та після всього важко пережитого це були незрівнянно менші труднощі. А вийшовши на пенсію, наша героїня почала вчитися малювати, і на сьогодні вийшло вже два каталоги її прекрасних дуже світлих і колоритних акварелей. Давно вже немає на світі тих жорстоких колимських і магаданських наглядачів, сподіваюся, що немає вже й тих бараків-таборів, а пані Іванна й досі зберегла свій життєвий стрижень і оптимізм, свою віру в Україну, які й дозволили їй вижити і міцно втриматися на ногах.

Спогади рясно ілюстровані рідкісними фотографіями різних часів, зроблених у Польщі, Україні та у самому ГУЛАГу (зокрема, селищі Хеніканджа Магаданської області росії). Вони відкриють англомовним читачам очі на всю трагедію українців, яких через комплекс історичної меншовартості не втомлювалися гнобити й нищити росіяни ні у XX, ні у XXI століттях.

Працюючи над цим перекладом, я намагався наблизити тогочасні радянські й українські реалії до англомовного читача, який, можливо, вперше знайомиться з періодом історії України 30-50-х років минулого століття, у зв'язку з чим включив кілька десятків приміток, роз'яснюючи роль національно-визвольних організацій і рухів, а також окремих борців за волю України, щоб допомогти створити у тих, хто цікавиться українською історією, більш цілісну картину того, через що довелося пройти українському народу і чому він так запекло і нині відстоює свою свободу і незалежність від російського ворога.

Упевнений, що тепер, після виходу мемуарів «Love and Pain» англійською мовою, аудиторія шанувальників невтомної української патріотки з Британії стане значно більшою, ніж у вестмінстерській церкві Сент-Джеймс. ●

Охочих придбати книгу просимо звертатися до Стефана Лашина: slaszyn@aol.com, тел.: 516 582 0258 (США). Ціна – 30 доларів плюс вартість доставки по території США та до Канади. Кошти від продажу книги авторка та перекладач передають на дитячу лікарню в Україні.

ВІДІЙШЛИ

«Упокой Спасе наш
із праведними раба твого
і осели його у дворах Твоїх»

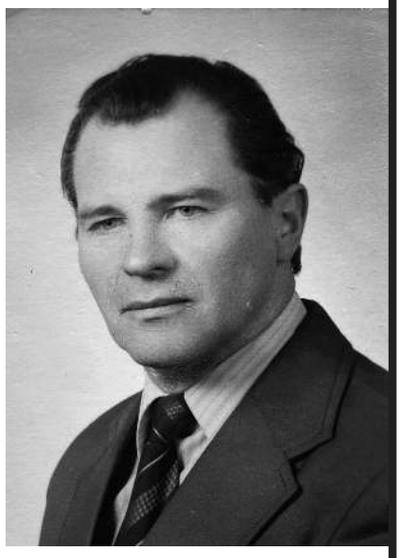

6.03.2025 р. Господь покликав до обителі своєї

бл.п. ГРИГОРІЯ ПЛІШКУ

нар. в с. Прислуп, Ліського повіту

Покійний Григорій – колишній в'язень табору в Явожні. Він останнім долучився до грона тих жертв Явожна, які у свій час проживали у нашій громаді.
Пан Григорій був людиною скромною, жертвенною і скрупульозною. До кожного відносився з повагою. Підтримував фінансово різні ініціативи на громадській і церковній ниві. Не очікував ні похвали, ні розголосу. В Його грудях горіла душа свідомого патріота. Своє сумління тримав незаплямованим і чесним.
Вічна Йому пам'ять!
Висловлюємо щирі співчуття **дружині ІВАНЦІ і Рідним**
і залишаємось у молитовній підтримці.

Управа і члени гуртка ОУП в Тшеб'ятові,
о. Михайло Плець та парафіяльна громада

eprasa.pl b312687260

ОГОЛОШЕННЯ

Любуський музей ім. Яна Декерта в Ґожові-Великопольському, ґожівські гуртки Об'єднання українців у Польщі та Об'єднання лемків запрошують до участі в **52-му Загальнопольському конкурсі писанок ім. Михайла Ковальського.**

Ідея конкурсу, який проводиться вже понад пів століття, адресована як професіоналам, так і аматорам, полягає у популяризації традиції писання писанок у великодній час та поглибленні знань про культурну спадщину.
Умовою участі у конкурсі є надсилання щонайменше п'яти писанок на основі традиційних мотивів. Писанки, натхненні сучасним мистецтвом, не будуть враховані. Оцінюватимуться роботи, виконані виключно традиційними техніками, – комісія оцінюватиме роботи з точки зору вірності українським та польським традиціям, художньої цінності, якості виконання та загальних естетичних цінностей.
Писанки, виготовлені з курячих, качиних чи гусячих яєць – здуваних чи зварених круто – потрібно добре захистити від пошкоджень. Упаковувати їх найкраще в спеціальну картонну тару, яка використовується в торгівлі і на транспорті, потім в картонні коробки. Будь ласка, додайте надруковану, заповнену та підписану форму заявки та інформаційний пункт щодо обробки даних (доступний для завантаження разом із правилами конкурсу на вебсторінці **muzeumlubuskie.pl/ogolnopolski-konkurs-pisanek-im-michala-kowalskiego-2**).
Посилку необхідно надіслати **до 25 березня 2025 року** за адресою:
Spichlerz – filia Muzeum Lubuskiego
ul. Fabryczna 1-3, 66-400 Gorzów Wielkopolski
із зазначенням «konkurs pisanek» та «ostrożnie szkło».
Нагороджені писанки будуть виставлені на виставці в Спіхлєжу – філії Любуського музею ім. Яна Декерта в Ґожові-Великопольському, урочисте відкриття якої відбудеться 13 квітня 2025 року (Квітна неділя).

52-й Загальнопольський конкурс писанок ім. Михайла Ковальського співфінансовано з бюджету міста Ґожів-Великопольський.

Українське історичне товариство у Польщі вітає
Юрія Рейта
з отриманням ордена князя Ярослава Мудрого V ступеня за вагомий особистий внесок у зміцнення міждержавного співробітництва, підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, популяризацію української держави у світі.

Друзі з Українського історичного товариства у Польщі

Ельблонзький відділ Об'єднання українців у Польщі запрошує на
57-й Дитячий фестиваль української культури
17-18 травня 2025 року,
Театр ім. А. Севрука в Ельблонзі, вул. Театральна 11.

Заявки про участь дітей слід надсилати **до 18 квітня 2025 року** на сторінці: **dfku.oup.elblag.pl**
Час виступу кожної групи – не більше 15 хвилин.
Кількість дорослих опікунів – 1 опікун на 15 дітей.
Організатори забезпечують нічліги і харчування.
Приїзд за свій рахунок.
Організатори залишають за собою право до скорочення програми.
В разі проблем з доступом та іншими питаннями звертайтеся до:
mirek.prytula@wp.pl ihor.sulym@gmail.com
або за телефоном 605-295-005 (Мирослав Притула)

Організатори

Почесний консул України в Перемишлі Олександр Бачик та парох парафії Різдва Пресвятої Богородиці в Хотинці о. Іван Тарапацький запрошують на урочисті святкування
► 210-ї річниці від дня народження,
► 155-ї річниці від дня смерті автора музики гімну України, композитора о. Михайла Вербицького
► та 20-ї річниці від дня освячення каплиці-пантеону президентом України Віктором Ющенком в Млинах.
Заходи відбудуться **22 березня 2025 року об 11:00 в Млинах.**

Організатори

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl b312687260

ОЛЬШТИНСЬКИЙ ВІДДІЛ ОУП і МІСЬКІ ЛАНКИ
в ОЛЬШТИНІ, КЕНТШИНІ, ГІЖИЦЬКУ
Запрошують на

OLSZTYŃSKI ODDZIAŁ ZUWP I KOŁA MIEJSKIE
W OLSZTYNIE, KĘTRZYNIE, GIŻYCKU
ZAPRASZAJĄ NA

РЕГІОНАЛЬНІ ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ДНІ
REGIONALNE DNI SZEWCZENKOWSKIE

22-23. 03. 2025

Kętrzyn:
22. 03. 2025 r., godz. 11.00
Kino „Gwiazda" ul. Sikorskiego 24A

Olsztyn:
22. 03. 2025 r., godz. 17.00
Sala Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie
Al. Marszałka J. Piłsudskiego 7/9
parter sala nr 52

Giżycko:
23. 03. 2025 r., godz. 11.15 –
Cerkiew Trójcy Przenajświętszej, ul. Białostocka 1.

ВИСТУПЛЯТЬ/WYSTĄPIĄ:
Заслужені артисти України
АЛЛА ОПЕЙДА, ОЛЕНА КУЛАГІНА
і МИКОЛА ГНАТЮК
Zasłużeni artyści
Ukrainy AŁŁA OPEJDA, OLENA KULAHINA
i MYKOŁA HNATIUK.
Вокальний квартет «НОТА НЕО» з Луцька
Kwartet wokalny „NOTA NEO" z Łucka.
Вокальний гурт «СУЗІР'ЯЧКО» з Ольштина
Grupa wokalna "SUZIRJACZKO" z Olsztyna

POD PATRONATEM WOJEWODY
WARMIŃSKO MAZURSKIEGO

WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI
Radosław Król

KĘTRZYN

Patronat medialny:

POLSKIE RADIO OLSZTYN

Наше Слово

Zorganizowano dzięki finansowemu wsparciu:
URZĄDU MARSZAŁKOWSKIEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO
KĘTRZYŃSKIEGO STAROSTWA POWIATOWEGO
BURMISTRZA MIASTA KĘTRZYN

eprasa.pl b312687260